

Przykładowy program nauczania do umiejętności dodatkowej (DUZ) dla zawodu asystent osoby niepełnosprawnej 341201

Organizacja działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej

Oś priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji

Działanie 2.15 Kształcenie i szkolenie zawodowe dostosowane do potrzeb zmieniającej się gospodarki

Konkurs nr POWR.02.15.00-IP.02-00-001/21 Opracowanie programów nauczania do umiejętności dodatkowych dla zawodów (DUZ) – II etap (DUZ II)

PUBLIKACJA BEZPŁATNA

2023

Spis treści

1.	Założenia ogólne	4
1.1.	Krótki opis dodatkowej umiejętności zawodowej.....	5
1.2.	Uzasadnienie ujęcia w programie nauczania zawodu dodatkowej umiejętności zawodowej, odnoszące się do potrzeb na rynku pracy.....	7
2.	Założenia organizacyjne	9
2.1.	Liczba godzin przewidzianych na realizację programu dodatkowej umiejętności zawodowej	9
2.2.	Wymagane kwalifikacje osób prowadzących zajęcia w ramach dodatkowej umiejętności zawodowej	9
2.3.	Wyposażenie dydaktyczne niezbędne do realizacji programu dodatkowej umiejętności zawodowej	13
3.	Cele kształcenia – zadania zawodowe – określone dla dodatkowej umiejętności zawodowej (DUZ) Organizacja działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej.....	14
4.	Wykaz efektów kształcenia określonych dla dodatkowej umiejętności zawodowej (DUZ) Organizacja działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej wraz z kryteriami ich weryfikacji	15
5.	Plan nauczania dodatkowej umiejętności zawodowej	18
6.	Program nauczania przedmiotów wyodrębnionych w ramach dodatkowej umiejętności zawodowej	19
6.1.	Wprowadzenie do organizacji działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej.....	19
6.2.	Pracownia planowania i organizacji działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej	24
7.	Ewaluacja programu nauczania dodatkowej umiejętności zawodowej	31

7.1.	Obszary ewaluacji.....	31
7.2.	Wskaźniki osiągnięcia celu ewaluacji	31
7.3.	Przykładowe narzędzia ewaluacji	31
8.	Wykaz proponowanej literatury.....	33
8.1.	Podręczniki i publikacje naukowe	33
8.2.	Witryny internetowe	34
8.3.	Zalecenia, normy, noty aplikacyjne	35

1. Założenia ogólne

Szkoła prowadząca kształcenie zawodowe może zaoferować słuchaczowi przygotowanie do nabycia dodatkowych uprawnień zawodowych w zakresie wybranych zawodów, dodatkowych umiejętności zawodowych lub kwalifikacji rynkowych funkcjonujących w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji.

Godziny stanowiące różnicę między sumą godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia zawodowego określoną w ramowym planie nauczania dla danego typu szkoły a minimalną liczbą godzin kształcenia zawodowego dla kwalifikacji wyodrębnionych w zawodzie określoną w podstawie programowej kształcenia w zawodzie szkolnictwa branżowego przeznacza się na:

- 1) zwiększenie liczby godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia w zawodzie lub
- 2) realizację obowiązkowych zajęć edukacyjnych:
 - a. przygotowujących słuchaczy do uzyskania dodatkowych umiejętności zawodowych związanych z nauczaniem zawodem lub
 - b. przygotowujących słuchaczy do uzyskania kwalifikacji rynkowej funkcjonującej w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji, związanej z nauczaniem zawodem lub
 - c. przygotowujących słuchaczy do uzyskania dodatkowych uprawnień zawodowych przydatnych do wykonywania nauczanego zawodu lub
 - d. uzgodnionych z pracodawcą, których treści nauczania ustalone w formie efektów kształcenia są przydatne do wykonywania nauczanego zawodu.

Dodatkowe umiejętności zawodowe w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego zawarte są w załączniku nr 33 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 maja 2019 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego (Dz. U. z 2019 r., poz. 991 z późn. zm.). Obejmują one treści nauczania, które mogą być przydatne do

wykonywania zawodu, a wykraczają poza zakres podstawy programowej kształcenia w zawodzie szkolnictwa branżowego. Dodatkowe umiejętności zawodowe mogą być dodawane, zmieniane lub wykreślone na wnioski ministrów właściwych dla zawodów. Osoba posiadająca dyplom zawodowy w zawodzie asystent osoby niepełnosprawnej jest gotowa do wykonywania zadań zawodowych w zakresie planowania – wraz z osobą z niepełnosprawnością lub jej rodziną, kompleksowego wsparcia; świadczenia opieki i wsparcia w zakresie samodzielnego funkcjonowania osoby z niepełnosprawnością; wsparcia osoby z niepełnosprawnością w utrzymaniu lub podejmowaniu aktywności społecznej i zawodowej oraz udzielania pomocy osobie z niepełnosprawnością w korzystaniu z różnych form kompleksowej rehabilitacji. Posługuje się językiem migowym. Organizuje działania prowadzące do usuwania barier architektonicznych i komunikacyjnych. Stosuje metody, techniki i narzędzia do realizacji działań opiekuńczo-wspierających na rzecz osoby z niepełnosprawnością. Stosuje narzędzia, środki i materiały do wykonywania czynności higienicznych i pielęgnacyjnych u osoby z niepełnosprawnością. Przygotowuje osobę z niepełnosprawnością do samoopieki. Współpracuje z zespołem terapeutyczno-opiekuńczym oraz wolontariuszami w opiece nad osobą z niepełnosprawnością. Asystenci osoby niepełnosprawnej mają sporo możliwości pracy, zarówno w kraju, jak i za granicą. Mogą pracować w domach pomocy społecznej, domach dziennego pobytu, ośrodkach rehabilitacyjnych, organizacjach i fundacjach pomocy osobom z niepełnosprawnością, a także w jednostkach samorządowych. Coraz częściej pojawiają się ogłoszenia osób prywatnych, które potrzebują pomocy ze względu na swoją niepełnosprawność.

1.1. Krótki opis dodatkowej umiejętności zawodowej

Osoba kształcąca się w zawodzie asystent osoby niepełnosprawnej w ramach dodatkowej umiejętności zawodowej Organizacja działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej ma możliwość uzyskania przede wszystkim praktycznych

umiejętności w zakresie organizowania działań zwiększających mobilizację życiową, w tym zawodową i społeczną osób z niepełnosprawnością. Wprowadzenie zagadnień związanych z organizacją działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej osób z niepełnosprawnością do usług świadczonych przez asystenta osoby niepełnosprawnej podyktowane zostało znacznym wzrostem liczby osób z niepełnosprawnością, wymagających wsparcia i opieki innych oraz intensywnymi potrzebami wynikającymi z niepełnosprawności.

Absolwent kursu dodatkowych umiejętności zawodowych (DUZ) Organizacja działań w zakresie zwiększenia mobilizacji *życiowej* powinien być przygotowany do wykonywania następujących umiejętności zawodowych:

- stosować akty prawne dotyczące osób z niepełnosprawnością;
- opracowywać indywidualny program mobilizacji zawodowej osoby z niepełnosprawnością;
- wdrażać indywidualny program mobilizacji zawodowej osoby z niepełnosprawnością;
- opracowywać indywidualny program mobilizacji społecznej osoby z niepełnosprawnością;
- wdrażać indywidualny program mobilizacji społecznej osoby z niepełnosprawnością;
- opracowywać indywidualny program mobilizacji psychicznej osoby z niepełnosprawnością;
- wdrażać indywidualny program mobilizacji psychicznej osoby z niepełnosprawnością;
- wspierać w podejmowaniu aktywności życiowej;
- wspierać w komunikowaniu się z otoczeniem.

1.2. Uzasadnienie ujęcia w programie nauczania zawodu dodatkowej umiejętności zawodowej, odnoszące się do potrzeb na rynku pracy

Asystent osoby niepełnosprawnej to obecnie jeden z bardziej poszukiwanych zawodów. Jedną z najważniejszych tego przyczyn jest gwałtownie postępujące starzenie się społeczeństwa oraz wzrost liczby osób niepełnosprawnych, wymagających wsparcia i opieki innych. Czynności opiekuńczo – wspierające wymagają często całodobowej dyspozycyjności, co nie jest możliwe do wykonania dla osób pracujących zawodowo, dlatego szukają pomocy osób wykonujących zawód asystenta osoby niepełnosprawnej.

Każda osoba z niepełnosprawnością ma takie same potrzeby życiowe jak osoba sprawna. Niepełnosprawność powoduje jednak szereg utrudnień, ograniczeń lub nawet uniemożliwień w normalnym funkcjonowaniu w życiu osobistym, zawodowym i społecznym. Osoby z niepełnosprawnością mają więc różne dodatkowe potrzeby na poziomie psychologicznym, zawodowym, społecznym i socjalnym. Dla zaspokojenia tych dodatkowych potrzeb wskazana jest organizacja działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej, które umożliwią osobie niepełnosprawnej samodzielne i niezależne funkcjonowanie w swoim środowisku społecznym i zawodowym oraz uzyskanie odpowiedniego rozwoju osobistego i odpowiedniej jakości życia. Ocenia się, iż aktywność zawodowa i społeczna może w pewnym zakresie kompensować osobie niepełnosprawnej ograniczenia wynikające z niepełnosprawności, a tym samym poprawić jakość życia. Aktywność zawodowa i społeczna, poza poczuciem, że jest się potrzebnym innym, daje możliwość samorealizacji. Osoba z niepełnosprawnością, pracująca, ma znacznie więcej kontaktów społecznych, ma bardziej uregulowany tryb życia oraz posiada większe aspiracje i perspektywy awansu i rozwoju osobistego. Daje też poczucie niezależności materialnej i osobistej i w dużej mierze zabezpiecza przed

marginalizacją społeczną. Praca niewątpliwie daje niezależność, a ta koreluje z poczuciem jakości życia.

Informacje o zapotrzebowaniu na asystentów osoby niepełnosprawnej można znaleźć m.in. na stronie internetowej „Barometru zawodów”¹.

Z „Prognozy zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego” ze stycznia 2022 wynika, że zapotrzebowanie na asystentów osoby niepełnosprawnej jest duże we wszystkich województwach, a podaż pracowników chętnych do podjęcia zatrudnienia i mających odpowiednie kwalifikacje – niewielka. Podobna sytuacja miała miejsce w prognozach z poprzednich lat.

Nieoceniony jest w tej sytuacji wpływ działań asystenta osoby niepełnosprawnej w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej osób niepełnosprawnych.

Absolwent kursu dodatkowych umiejętności zawodowych Organizacja działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej będzie posiadał odpowiednie praktyczne umiejętności, które będą atrakcyjne zarówno dla pracodawców z branży pomocy społecznej: domów pomocy społecznej, domów dziennego pobytu, ośrodków rehabilitacyjnych, organizacjach i fundacjach pomocy osobom niepełnosprawnym, a także jednostek samorządowych i osób prywatnych. Absolwent kursu dodatkowych umiejętności zawodowych *Organizacja działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej* może liczyć na bardziej różnorodny i dający więcej możliwości zatrudnienia wybór miejsca pracy, wyższe zarobki oraz uznanie w dziedzinie zawodowej.

¹ <https://barometrzwodow.pl> [dostęp dnia 17.09.2022] Analiza danych w barometrze zawodów dla opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej 2022

2. Założenia organizacyjne

2.1. Liczba godzin przewidzianych na realizację programu dodatkowej umiejętności zawodowej

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz.U. poz. 639 z późn. zm.) godziny stanowiące różnicę między sumą godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia zawodowego określoną w ramowym planie nauczania dla danego typu szkoły a minimalną liczbą godzin kształcenia zawodowego dla kwalifikacji wyodrębnionych w zawodzie określoną w podstawie programowej kształcenia w zawodzie szkolnictwa branżowego przeznaczają się na między innymi na realizację obowiązkowych zajęć edukacyjnych, w tym przygotowujących słuchaczy do uzyskania dodatkowych umiejętności zawodowych związanych z nauczaniem zawodem, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 46 ust. 1 ustawy – Prawo oświatowe.

Na realizację programu dodatkowej umiejętności zawodowej Organizacja działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej przeznaczono 100 godzin dydaktycznych, w tym 70 godzin dydaktycznych na ćwiczenia praktyczne.

2.2. Wymagane kwalifikacje osób prowadzących zajęcia w ramach dodatkowej umiejętności zawodowej

Wymagania kwalifikacyjne osób prowadzących zajęcia w ramach dodatkowej umiejętności zawodowej określają przepisy w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz.U. 2017 poz. 1575 z późn. zm.). Szczegółowe wymagania osób prowadzących

zajęcia – kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela w szkołach

policealnych posiada osoba, która ukończyła:

- 1) studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, na kierunku (specjalności) zgodnym z nauczaniem przedmiotem lub prowadzonymi zajęciami oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub
- 2) studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, na kierunku, którego efekty kształcenia w zakresie wiedzy i umiejętności obejmują treści nauczanego przedmiotu lub prowadzonych zajęć, wskazane w podstawie programowej dla tego przedmiotu na odpowiednim etapie edukacyjnym oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub
- 3) studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, na kierunku (specjalności) innym niż wymieniony w pkt 1 i 2, i studia podyplomowe w zakresie nauczanego przedmiotu lub prowadzonych zajęć oraz posiada przygotowanie pedagogiczne.

Kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela teoretycznych przedmiotów zawodowych w szkołach policealnych, posiada również osoba, która ukończyła:

- 1) studia pierwszego stopnia na kierunku (specjalności) zgodnym z nauczaniem przedmiotem oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub
- 2) studia pierwszego stopnia na kierunku, którego efekty kształcenia w zakresie wiedzy i umiejętności obejmują treści nauczanego przedmiotu, wskazane w podstawie programowej dla tego przedmiotu na odpowiednim etapie edukacyjnym oraz posiada przygotowanie pedagogiczne.

Kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela praktycznej nauki zawodu w szkołach policealnych posiada osoba, która ukończyła:

- 1) studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, na kierunku (specjalności) zgodnym z nauczaniem przedmiotem lub prowadzonymi zajęciami oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub

- 2) studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, na kierunku, którego efekty kształcenia w zakresie wiedzy i umiejętności obejmują treści nauczanego przedmiotu lub prowadzonych zajęć, wskazane w podstawie programowej dla tego przedmiotu na odpowiednim etapie edukacyjnym, oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub
- 3) studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, na kierunku (specjalności) innym niż wymieniony w pkt 1 i 2, i studia podyplomowe w zakresie nauczanego przedmiotu lub prowadzonych zajęć oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub
- 4) legitymuje się dyplomem ukończenia pedagogicznego studium technicznego lub
- 5) posiada świadectwo dojrzałości i dokument potwierdzający kwalifikacje zawodowe w zakresie zawodu, którego będzie nauczać oraz przygotowanie pedagogiczne, a także co najmniej dwuletni staż pracy w zawodzie, którego będzie nauczać lub
- 6) posiada tytuł mistrza w zawodzie, którego będzie nauczać oraz przygotowanie pedagogiczne.

W programie kursu dodatkowych umiejętności zawodowych (DUZ) Organizacja działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej wyodrębniło dwa przedmioty nauczania, do których przyporządkowano wymagania kwalifikacyjne osób prowadzących te przedmioty.

Tabela 1 Wymagania kwalifikacyjne osób prowadzących zajęcia

Przedmiot	Wymagania kwalifikacyjne osób prowadzących zajęcia
1. Wprowadzenie do organizacji działań w zakresie zwiększenia	1) studia pierwszego stopnia na kierunku (specjalności) zgodnym z nauczaniem przedmiotem oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub 2) studia pierwszego stopnia na kierunku, którego efekty

Przedmiot	Wymagania kwalifikacyjne osób prowadzących zajęcia
mobilizacji życiowej.	kształcenia w zakresie wiedzy i umiejętności obejmują treści nauczanego przedmiotu, wskazane w podstawie programowej dla tego przedmiotu na odpowiednim etapie edukacyjnym, oraz posiada przygotowanie pedagogiczne.
2. Pracownia planowania i organizacji działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej.	<ol style="list-style-type: none"> 1) studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, na kierunku (specjalności) zgodnym z nauczaniem przedmiotem lub prowadzonymi zajęciami, oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub 2) studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, na kierunku, którego efekty kształcenia w zakresie wiedzy i umiejętności obejmują treści nauczanego przedmiotu lub prowadzonych zajęć, wskazane w podstawie programowej dla tego przedmiotu na odpowiednim etapie edukacyjnym, oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub 3) studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, na kierunku (specjalności) innym niż wymieniony w pkt 1 i 2, studia podyplomowe w zakresie nauczanego przedmiotu lub prowadzonych zajęć, posiada przygotowanie pedagogiczne lub 4) legitymuje się dyplomem ukończenia pedagogicznego studium technicznego lub 5) posiada świadectwo dojrzałości i dokument potwierdzający kwalifikacje zawodowe w zakresie zawodu, którego będzie nauczać oraz przygotowanie pedagogiczne, a także co najmniej dwuletni staż pracy w zawodzie, którego będzie nauczać lub 6) posiada tytuł mistrza w zawodzie, którego będzie nauczać oraz przygotowanie pedagogiczne.

2.3. Wyposażenie dydaktyczne niezbędne do realizacji programu dodatkowej umiejętności zawodowej

Szkoła prowadząca kształcenie w zakresie dodatkowej umiejętności zawodowej (DUZ) Organizacja działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej zapewnia pomieszczenia dydaktyczne z wyposażeniem odpowiadającym technologii i technice stosowanej w zawodzie, aby zapewnić osiągnięcie wszystkich efektów kształcenia określonych w programie nauczania DUZ i umożliwić przygotowanie słuchacza lub uczestnika do wykonywania wymienionych w programie zadań zawodowych.

Pracownia wspomagania komputerowego wyposażona w: dostęp do internetu, oprogramowanie biurowe.

Pracownia, w której realizowane są efekty kształcenia dodatkowej umiejętności zawodowej (DUZ) Organizacja działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej, powinna być wyposażona w:

- stanowiska komputerowe dla słuchaczy podłączone do sieci lokalnej z dostępem do internetu (jedno stanowisko dla jednego słuchacza);
- stanowisko komputerowe dla nauczyciela podłączone do sieci lokalnej z dostępem do internetu;
- urządzenie wielofunkcyjne;
- pakiety programów biurowych i graficznych;
- projektor multimedialny;
- tablicę interaktywną.

3. Cele kształcenia – zadania zawodowe – określone dla dodatkowej umiejętności zawodowej (DUZ) Organizacja działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej

Absolwent podmiotu prowadzącego kształcenie zgodnie z programem dodatkowej umiejętności zawodowej (DUZ) Organizacja działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej powinien być przygotowany do wykonywania następujących zadań zawodowych:

1. opracowania indywidualnego programu mobilizacji zawodowej osoby z niepełnosprawnością;
2. wdrażania indywidualnego programu mobilizacji zawodowej osoby z niepełnosprawnością.

4. Wykaz efektów kształcenia określonych dla dodatkowej umiejętności zawodowej (DUZ) Organizacja działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej wraz z kryteriami ich weryfikacji

Tabela 2 Wykaz efektów kształcenia określonych dla DUZ

Efekt kształcenia. Słuchacz:	Kryteria weryfikacji. Słuchacz:
1) stosuje akty prawne dotyczące osób z niepełnosprawnością.	1) rozróżnia akty prawne dotyczące osób z niepełnosprawnością; 2) ocenia zgodność wykonywanych czynności z obowiązującymi przepisami i procedurami; 3) wyszukuje informacje prawne dotyczące osób z niepełnosprawnością z dostępnych źródeł informatycznych.
2) posługuje się definicjami w zakresie niepełnosprawności.	1) definiuje pojęcie osoby z niepełnosprawnością na podstawie aktualnych aktów prawnych; 2) określa trzy stopnie niepełnosprawności; 3) określa rodzaje niepełnosprawności (fizyczna, sensoryczna, psychiczna).
3) określa konsekwencje niepełnosprawności dla chorego i osób bliskich.	1) określa konsekwencje niepełnosprawności dla chorego; 2) określa konsekwencje niepełnosprawności dla osób bliskich; 3) określa następstwa fizyczne, psychiczne, zawodowe i społeczne niepełnosprawności dla chorego; 4) określa następstwa psychiczne i społeczne niepełnosprawności dla osób bliskich; 5) rozpoznaje następstwa fizyczne, psychiczne, zawodowe i społeczne niepełnosprawności dla chorego; 6) rozpoznaje następstwa psychiczne i społeczne niepełnosprawności dla osób bliskich.
4) określa potrzeby wynikające z niepełnosprawności.	1) określa potrzeby wynikające z niepełnosprawności; 2) określa potrzeby wynikające z niepełnosprawności na poziomie medycznym, psychologicznym, zawodowym, społecznym i socjalnym wynikające z niepełnosprawności; 3) rozpoznaje potrzeby wynikające z niepełnosprawności na poziomie medycznym, psychologicznym, zawodowym, społecznym i socjalnym wynikające z niepełnosprawności.

Efekt kształcenia. Słuchacz:	Kryteria weryfikacji. Słuchacz:
5) opracowuje indywidualny program mobilizacji zawodowej osoby z niepełnosprawnością.	1) rozpoznaje potrzeby i możliwości osoby z niepełnosprawnością na poziomie zawodowym; 2) sporządza indywidualny program mobilizacji zawodowej osoby z niepełnosprawnością z uwzględnieniem jej potrzeb i możliwości.
6) wdraża indywidualny program mobilizacji zawodowej osoby z niepełnosprawnością.	1) ustala formy pomocy stosowane w działaniach aktywizacji zawodowej; 2) dobiera zindywidualizowane formy pomocy do zaplanowanych działań, potrzeb i możliwości osoby z niepełnosprawnością; 3) pomaga osobie z niepełnosprawnością w zakresie korzystania z specjalistycznego poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy, mających na celu przygotowanie do aktywnego poszukiwania pracy i utrzymania w zatrudnieniu osób z niepełnosprawnością; 4) pomaga osobie z niepełnosprawnością korzystać ze szkoleń w zakresie podniesienia posiadanych kwalifikacji zawodowych i nabycia nowych umiejętności (dostosowanych do aktualnych potrzeb rynku pracy); 5) pomaga realnie ocenić osobie z niepełnosprawnością swoje możliwości w zakresie pracy zawodowej; 6) monitoruje realizację indywidualnego programu mobilizacji zawodowej osoby z niepełnosprawnością; 7) ocenia skuteczność podjętych działań.
7) opracowuje indywidualny program mobilizacji społecznej osoby z niepełnosprawnością.	1) rozpoznaje potrzeby i możliwości osoby z niepełnosprawnością na poziomie społecznym; 2) sporządza indywidualny program mobilizacji społecznej osoby z niepełnosprawnością z uwzględnieniem jej potrzeb i możliwości.
8) wdraża indywidualny program mobilizacji społecznej osoby z niepełnosprawnością.	1) ustala formy pomocy stosowane w działaniach aktywizacji społecznej; 2) dobiera zindywidualizowane formy pomocy do zaplanowanych działań, potrzeb i możliwości osoby z niepełnosprawnością; 3) pomaga realnie ocenić osobie z niepełnosprawnością swoje możliwości w zakresie życia codziennego; 4) monitoruje realizację indywidualnego programu mobilizacji społecznej osoby z niepełnosprawnością; 5) ocenia skuteczność podjętych działań.
9) opracowuje indywidualny	1) rozpoznaje potrzeby i możliwości osoby

Efekt kształcenia. Słuchacz:	Kryteria weryfikacji. Słuchacz:
program mobilizacji psychicznej osoby z niepełnosprawnością.	z niepełnosprawnością na poziomie psychicznym; 2) sporządza indywidualny program mobilizacji psychicznej osoby z niepełnosprawnością z uwzględnieniem jej potrzeb i możliwości.
10)wdraża indywidualny program mobilizacji psychicznej osoby z niepełnosprawnością.	1) ustala formy pomocy stosowane w działaniach aktywizacji psychicznej; 2) dobiera zindywidualizowane formy pomocy do zaplanowanych działań, potrzeb i możliwości osoby z niepełnosprawnością; 3) pomaga osobie z niepełnosprawnością zaakceptować fakt swojej niepełnosprawności; 4) monitoruje realizację indywidualnego programu mobilizacji psychicznej osoby z niepełnosprawnością; 5) ocenia skuteczność podjętych działań.
11)wspiera osobę niepełnosprawną w podejmowaniu aktywności życiowej.	1) asystuje osobie z niepełnosprawnością w wydarzeniach kulturalnych; 2) asystuje osobie z niepełnosprawnością w wydarzeniach rozrywkowych.
12)wspiera osobę niepełnosprawną w komunikowaniu się z otoczeniem.	1) pomaga osobie z niepełnosprawnością w załatwianiu spraw urzędowych i związanych z poszukiwaniem pracy; 2) wspiera w kontaktach z otoczeniem w wypadku trudności z werbalnym komunikowaniem się; 3) pomaga w przekazywaniu przez osobę z niepełnosprawnością treści w formie pisemnej bądź na urządzenia elektroniczne.

5. Plan nauczania dodatkowej umiejętności zawodowej

Plan nauczania dodatkowej umiejętności zawodowej (DUZ) zredagowany w formie tabeli zawartej w Regulaminie.

Tabela 3 Plan nauczania dodatkowej umiejętności zawodowej

Nazwa przedmiotu/zajęć	Liczba godzin	Uwagi do realizacji
1. Wprowadzenie do organizacji działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej.	30	Wykład, zajęcia teoretyczne.
2. Pracownia planowania i organizacji działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej.	70	Zajęcia praktyczne w pracowni.
Łączna liczba godzin zajęć:	100	

6. Program nauczania przedmiotów wyodrębnionych w ramach dodatkowej umiejętności zawodowej

6.1. Wprowadzenie do organizacji działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej

Cele ogólne przedmiotu:

- stosowanie aktów prawnych dotyczących osób z niepełnosprawnością;
- posługiwanie się definicjami w zakresie niepełnosprawności;
- opisywanie konsekwencji niepełnosprawności dla chorego i osób bliskich;
- opisywanie potrzeb wynikających z niepełnosprawności.

Cele operacyjne przedmiotu.

Słuchacz potrafi:

- charakteryzować akty prawne dotyczące osób z niepełnosprawnością;
- wyszukiwać informacje prawne dotyczące osób z niepełnosprawnością z dostępnych źródeł informatycznych;
- definiować osobę z niepełnosprawnością na podstawie aktualnych aktów prawnych;
- charakteryzować rodzaje niepełnosprawności (fizyczna, sensoryczna, psychiczna);
- rozpoznawać następstwa fizyczne, psychiczne, zawodowe i społeczne niepełnosprawności dla chorego;
- charakteryzować następstwa psychiczne i społeczne niepełnosprawności dla osób bliskich;
- rozpoznawać następstwa psychiczne i społeczne niepełnosprawności dla osób bliskich;
- charakteryzować potrzeby wynikające z niepełnosprawności na poziomie medycznym, psychologicznym, zawodowym, społecznym i socjalnym wynikające z niepełnosprawności;

- rozpoznawać potrzeby wynikające z niepełnosprawności na poziomie medycznym, psychologicznym, zawodowym, społecznym i socjalnym wynikające z niepełnosprawności.

Tabela 4 Materiał nauczania przedmiotu Wprowadzenie do organizacji działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej uwzględniający oczekiwane efekty kształcenia oraz kryteria ich weryfikacji

Dział programowy	Tematy jednostek metodycznych	Liczba godz.	Kryteria weryfikacji. Słuchacz potrafi:
Wprowadzenie do organizacji działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Klasyfikacja w zakresie niepełnosprawności. 2. Następstwa fizyczne, psychiczne, zawodowe i społeczne niepełnosprawności dla chorego. 3. Następstwa psychiczne i społeczne niepełnosprawności dla osób bliskich. 4. Potrzeby wynikające z niepełnosprawności. 	30	<ol style="list-style-type: none"> 1) rozróżniać akty prawne dotyczące osób z niepełnosprawnością; 2) oceniać zgodność wykonywanych czynności z obowiązującymi przepisami i procedurami; 3) wyszukiwać informacje prawne dotyczące osób z niepełnosprawnością z dostępnych źródeł informatycznych; 4) definiować pojęcie osoby z niepełnosprawnością na podstawie aktualnych aktów prawnych; 5) określić trzy stopnie niepełnosprawności; 6) określać rodzaje niepełnosprawności (fizyczna, sensoryczna, psychiczna); 7) określać konsekwencje niepełnosprawności dla chorego; 8) określać konsekwencje niepełnosprawności dla osób bliskich; 9) określać następstwa fizyczne, psychiczne, zawodowe i społeczne

Dział programowy	Tematy jednostek metodycznych	Liczba godz.	Kryteria weryfikacji. Słuchacz potrafi:
			<p>niepełnosprawności dla chorego;</p> <p>10) określać następstwa psychiczne i społeczne niepełnosprawności dla osób bliskich;</p> <p>11) rozpoznawać następstwa fizyczne, psychiczne, zawodowe i społeczne niepełnosprawności dla chorego;</p> <p>12) rozpoznawać następstwa psychiczne i społeczne niepełnosprawności dla osób bliskich;</p> <p>13) określać potrzeby wynikające z niepełnosprawności;</p> <p>14) określać potrzeby wynikające z niepełnosprawności na poziomie medycznym, psychologicznym, zawodowym, społecznym i socjalnym wynikające z niepełnosprawności;</p> <p>15) rozpoznawać potrzeby wynikające z niepełnosprawności na poziomie medycznym, psychologicznym, zawodowym, społecznym i socjalnym wynikające z niepełnosprawności.</p>

Metody realizacji przedmiotu Wprowadzenie do organizacji działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej uwzględniające wskazówki metodyczne: metody nauczania, środki dydaktyczne stosowane podczas zajęć.

Propozycje metod nauczania. Należy stosować aktywizujące metody nauczania – ze szczególnym uwzględnieniem metod eksponujących, wzrokowych i wzrokowo-słuchowych. Wybór metody należy dostosować do celów, poziomu słuchaczy, predyspozycji uczącego oraz dostępności mediów, środków dydaktycznych.

Proponowane metody nauczania:

- aplikacje internetowe;
- filmy dydaktyczne;
- metody podające (opis, opowiadanie, pogadanka, wykład informacyjny, objaśnienia, praca ze źródłem drukowanym);
- metody oglądowe (pokaz, obserwacja, demonstracja, prezentacja);
- metody aktywizujące: metoda przypadków, metoda sytuacyjna, inscenizacja, gra dydaktyczna, seminarium, dyskusja dydaktyczna;
- studium przypadku;
- praca w parach i grupach;
- metody problemowe (nauczanie problemowe, wykład problemowy, metoda badawcza);
- udział w prelekcjach i spotkaniach z pracownikami branży opieki zdrowotnej.

Obudowa dydaktyczna (wyposażenie):

- stanowiska komputerowe dla nauczyciela i dla słuchaczy z dostępem do sieci lokalnej i Internetu oraz do platformy zdalnego nauczania;
- urządzenie wielofunkcyjne;
- pakiety programów biurowych i graficznych;
- projektor multimedialny;
- tablicę interaktywną;
- tablice poglądowe z zakresu szkolenia.

Materiały dydaktyczne:

- zasoby internetowe;

- nagrania audio, audiobooki, pliki mp3, mp4, scenariusze zajęć, arkusze ćwiczeń, instrukcje do przeprowadzania ćwiczeń;
- plansze, filmy dydaktyczne i prezentacje multimedialne dotyczące definicji niepełnosprawności;
- pakiety edukacyjne, podręczniki, słowniki, literatura zawodowa w formie drukowanej lub elektronicznej, czasopisma i publikacje branżowe;
- komplet przepisów prawa dotyczących branży ochrony zdrowia;
- instrukcje stanowiskowe, środki ochrony indywidualnej, zestaw przepisów prawa dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony przeciwpożarowej oraz ochrony środowiska stosowanych w pracowni.

Dodatkowo do dyspozycji wskazane są tematyczne e-booki, sekwencje filmowe, wizualizacje lub animacje 2D/3D, atlasy interaktywne, plansze interaktywne, gry edukacyjne, filmy edukacyjne, filmy instruktażowe (tutorialem), symulatory, wirtualne laboratoria, programy ćwiczeniowe do projektowania przez dobieranie umożliwiające realizowanie treści teoretycznych w formie zdalnej.

Proponowane metody sprawdzania osiągnięć edukacyjnych słuchacza:

- testy jednopoziomowe;
- testy pisemne zamknięte (na dobieranie, typu prawda/fałsz, wielokrotnego wyboru);
- testy otwarte (z luką);
- testy ustne;
- obserwację indywidualnej pracy uczestnika;
- analizę zaangażowania uczestnika w pracę zespołową;
- opracowanie i prezentację projektów zawodowych;
- ocenę wykonania zadanych prac domowych.

Sposoby ewaluacji przedmiotu. Ewaluacja obejmuje całą grupę uczestników.

Należy przeprowadzić ewaluację diagnozującą na wejściu, a pod koniec realizacji przedmiotu ewaluację końcową – tutorial (sumująca/sumatywna), koncentrującą

się na analizie osiągnięć edukacyjnych uczestnika kursu opanowania przez uczestnika wymagań programowych. Należy porównać wyniki i na podstawie przeprowadzonej analizy sporządzić wnioski, które powinny posłużyć do modyfikacji przedmiotowego programu nauczania.

Proponowane metody ewaluacji przedmiotu:

- ankieta – kwestionariusz ankiety;
- obserwacja – arkusz obserwacji;
- wywiad, rozmowa – lista pytań;
- samoocena dokonywana przez prowadzącego zajęcia;
- testy osiągnięć uczestników – pisemne i ustne.

6.2. Pracownia planowania i organizacji działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej

Cele ogólne przedmiotu:

- opracowywanie indywidualnego programu mobilizacji zawodowej osoby z niepełnosprawnością;
- wdrażanie indywidualnego programu mobilizacji zawodowej osoby z niepełnosprawnością;
- opracowywanie indywidualnego programu mobilizacji społecznej osoby z niepełnosprawnością;
- wdrażanie indywidualnego programu mobilizacji społecznej osoby z niepełnosprawnością;
- opracowywanie indywidualnego programu mobilizacji psychicznej osoby z niepełnosprawnością;
- wdrażanie indywidualnego programu mobilizacji psychicznej osoby z niepełnosprawnością.

Cele operacyjne przedmiotu.

Słuchacz potrafi:

- rozpoznawać potrzeby i możliwości osoby z niepełnosprawnością na poziomie zawodowym;
- sporządzać indywidualny program mobilizacji zawodowej osoby z niepełnosprawnością z uwzględnieniem jej potrzeb i możliwości;
- ustalać formy pomocy stosowane w działaniach aktywizacji zawodowej;
- pomagać osobie niepełnosprawnej w zakresie korzystania z specjalistycznego poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy, mających na celu przygotowanie do aktywnego poszukiwania pracy i utrzymania w zatrudnieniu osób z niepełnosprawnością;
- oceniać skuteczność podjętych działań w ramach realizacji indywidualnego programu mobilizacji zawodowej osoby z niepełnosprawnością;
- rozpoznawać potrzeby i możliwości osoby z niepełnosprawnością na poziomie społecznym;
- sporządzać indywidualny program mobilizacji społecznej osoby z niepełnosprawnością z uwzględnieniem jej potrzeb i możliwości;
- ustalać formy pomocy stosowane w działaniach aktywizacji społecznej;
- oceniać skuteczność podjętych działań w ramach realizacji indywidualnego programu mobilizacji społecznej osoby z niepełnosprawnością;
- rozpoznawać potrzeby i możliwości osoby z niepełnosprawnością na poziomie psychicznym;
- sporządzać indywidualny program mobilizacji psychicznej osoby z niepełnosprawnością z uwzględnieniem jej potrzeb i możliwości;
- ustalać formy pomocy stosowane w działaniach aktywizacji psychicznej;
- oceniać skuteczność podjętych działań w ramach realizacji indywidualnego programu mobilizacji psychicznej osoby z niepełnosprawnością.

Materiał nauczania przedmiotu Pracownia planowania i organizacji działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej uwzględniający oczekiwane efekty kształcenia oraz kryteria ich weryfikacji.

Tabela 5 Materiał nauczania przedmiotu uwzględniający oczekiwane efekty kształcenia oraz kryteria ich weryfikacji.

Dział programowy	Tematy jednostek metodycznych	Liczba godzin	Kryteria weryfikacji Słuchacz potrafi:
Pracownia planowania i organizacji działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opracowanie indywidualnego programu mobilizacji społecznej osoby z niepełnosprawnością. 2. Wdrożenie indywidualnego programu mobilizacji społecznej osoby z niepełnosprawnością. 3. Opracowanie indywidualnego programu mobilizacji psychicznej osoby z niepełnosprawnością. 4. Wdrożenie indywidualnego programu mobilizacji psychicznej osoby z niepełnosprawnością. 5. Wspieranie w podejmowaniu aktywności życiowej. 6. Wspieranie w komunikowaniu się z otoczeniem. 	70	<ol style="list-style-type: none"> 1) rozpoznawać potrzeby i możliwości osoby z niepełnosprawnością na poziomie społecznym; 2) sporządzać indywidualny program mobilizacji społecznej osoby z niepełnosprawnością z uwzględnieniem jej potrzeb i możliwości; 3) ustalać formy pomocy stosowane w działaniach aktywizacji społecznej; 4) dobierać zindywidualizowane formy pomocy do zaplanowanych działań, potrzeb i możliwości osoby z niepełnosprawnością; 5) pomagać realnie ocenić osobie z niepełnosprawnością swoje możliwości w zakresie życia codziennego; 6) monitorować realizację indywidualnego programu mobilizacji społecznej osoby z niepełnosprawnością; 7) oceniać skuteczność podjętych działań; 8) rozpoznawać potrzeby i możliwości osoby z niepełnosprawnością na poziomie psychicznym; 9) sporządzać indywidualny program mobilizacji psychicznej osoby z niepełnosprawnością z uwzględnieniem jej potrzeb i możliwości; 10) ustalać formy pomocy stosowane w działaniach aktywizacji psychicznej; 11) dobierać zindywidualizowane

Dział programowy	Tematy jednostek metodycznych	Liczba godzin	Kryteria weryfikacji Słuchacz potrafi:
			<p>formy pomocy do zaplanowanych działań, potrzeb i możliwości osoby z niepełnosprawnością;</p> <p>12) pomagać osobie z niepełnosprawnością zaakceptować fakt swojej niepełnosprawności;</p> <p>13) monitorować realizację indywidualnego programu mobilizacji psychicznej osoby z niepełnosprawnością;</p> <p>14) oceniać skuteczność podjętych działań;</p> <p>15) asystować osobie z niepełnosprawnością w wydarzeniach kulturalnych;</p> <p>16) asystować osobie z niepełnosprawnością w wydarzeniach rozrywkowych;</p> <p>17) pomagać osobie z niepełnosprawnością w załatwianiu spraw urzędowych i związanych z poszukiwaniem pracy;</p> <p>18) wspierać w kontaktach z otoczeniem w wypadku trudności z werbalnym komunikowaniem się;</p> <p>19) pomagać w przekazywaniu przez osobę z niepełnosprawnością treści w formie pisemnej bądź na urządzenia elektroniczne.</p>

Metody realizacji przedmiotu Pracownia planowania i organizacji działań w zakresie zwiększenia mobilizacji życiowej uwzględniające wskazówki metodyczne: metody nauczania, środki dydaktyczne stosowane podczas zajęć.

Propozycje metod nauczania. Należy stosować aktywizujące metody nauczania związane z różnym stopniem aktywności słuchaczy – ze szczególnym

uwzględnieniem metod praktycznych, eksponujących i wzrokowo-słuchowych. Wyborowi metody towarzyszy namysł nad celami zajęć, poziomem intelektualnym słuchaczy, predyspozycji uczącego oraz dostępnością mediów, środków dydaktycznych.

Proponowane metody nauczania:

- aplikacje internetowe;
- filmy dydaktyczne;
- metody podające (opis, opowiadanie, pogadanka, wykład informacyjny, objaśnienia, praca ze źródłem drukowanym);
- metody oglądowe (pokaz, obserwacja, demonstracja, prezentacja);
- metody aktywizujące: metodę przypadków, metodę sytuacyjną, inscenizację, gry dydaktyczne, seminarium, dyskusję dydaktyczną (techniki realizacji dyskusji: okrągły stół, wielokrotna, panelowa, metaplan, burza mózgów lub giełda pomysłów);
- udział w prelekcjach i spotkaniach z pracownikami branży pomocy społecznej;
- wycieczka zorganizowana;
- metody problemowe (nauczanie problemowe, wykład problemowy, metoda badawcza).

Wskazane metody nauczania: metody praktyczne – za pomocą metod praktycznych kształtuje się i rozwija umiejętności, nawyki i sprawności o charakterze praktycznym:

- pokaz z objaśnieniem (wyjaśnieniem);
- pokaz z instruktążem;
- metoda projektów;
- metoda tekstu przewodniego.

Obudowa dydaktyczna (wyposażenie):

- stanowiska komputerowe dla nauczyciela i dla słuchaczy z dostępem do sieci lokalnej i internetu oraz do platformy zdalnego nauczania;
- urządzenie wielofunkcyjne;

- pakiety programów biurowych i graficznych;
- projektor multimedialny;
- tablicę interaktywną;
- tablice poglądowe z zakresu programu dodatkowej umiejętności zawodowej.

Materiały dydaktyczne:

- zasoby internetowe;
- nagrania audio, audiobooki, pliki mp3, mp4, scenariusze zajęć, arkusze ćwiczeń, instrukcje do przeprowadzania ćwiczeń;
- plansze, filmy dydaktyczne i prezentacje multimedialne dotyczące definicji niepełnosprawności;
- pakiety edukacyjne, podręczniki, słowniki, literatura zawodowa w formie drukowanej lub elektronicznej, czasopisma i publikacje branżowe;
- komplet przepisów prawa dotyczących branży ochrony zdrowia;
- instrukcje stanowiskowe, środki ochrony indywidualnej, zestaw przepisów prawa dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony przeciwpożarowej oraz ochrony środowiska stosowanych w pracowni.

Proponowane metody sprawdzania osiągnięć edukacyjnych słuchacza:

- testy jednopoziomowe;
- testy pisemne zamknięte (na dobieranie, typu prawda/fałsz, wielokrotnego wyboru);
- testy otwarte (z luką);
- testy ustne;
- zadania praktyczne na bieżąco w trakcie realizacji treści dydaktycznych działu programowego;
- zadania praktyczne po zakończeniu działu programowego;
- obserwację indywidualnej pracy uczestnika;
- analizę zaangażowania uczestnika w pracę zespołową;
- opracowanie i prezentację projektów zawodowych;

- ocenę wykonania zadanych prac domowych.

Sposoby ewaluacji przedmiotu. Ewaluacja obejmuje całą grupę uczestników.

Należy przeprowadzić ewaluację diagnozującą na wejściu, a pod koniec realizacji

przedmiotu ewaluację końcową – konkluzyjną (sumującą/sumatywną),

koncentrującą się na analizie osiągnięć edukacyjnych uczestnika kursu opanowania

przez uczestnika wymagań programowych. Należy porównać wyniki i na podstawie

przeprowadzonej analizy sporządzić wnioski, które powinny posłużyć do modyfikacji

przedmiotowego programu nauczania.

Proponowane metody ewaluacji przedmiotu

- ankieta – kwestionariusz ankiety;
- obserwacja – arkusz obserwacji;
- wywiad, rozmowa – lista pytań;
- samoocena dokonywana przez prowadzącego zajęcia;
- testy osiągnięć uczestników – pisemne i ustne.

7. Ewaluacja programu nauczania dodatkowej umiejętności zawodowej

7.1. Obszary ewaluacji

Ewaluacja przedmiotu. Ewaluacja obejmuje całą grupę uczestników. Należy przeprowadzić ewaluację diagnozującą na wejściu, a pod koniec realizacji przedmiotów ewaluację końcową – konkluzywną (sumującą/sumatywną), koncentrującą się na analizie osiągnięć edukacyjnych uczestnika kursu opanowania przez uczestnika wymagań programowych. Należy porównać wyniki i na podstawie przeprowadzonej analizy sporządzić wnioski, które powinny posłużyć do modyfikacji przedmiotowego programu nauczania.

Badanie na bieżąco w czasie trwania dodatkowej umiejętności zawodowej.

Badanie osiągnięć edukacyjnych słuchaczy/uczestników po ukończeniu pierwszego etapu nauki danego przedmiotu.

Ponowne badanie pod koniec danego przedmiotu.

Porównanie wyników, analiza ponownego badania pod koniec danego przedmiotu

Ewentualne wnioski powinny posłużyć do modyfikacji przedmiotowego programu nauczania danego przedmiotu.

7.2. Wskaźniki osiągnięcia celu ewaluacji

Wyniki z testów pisemnych i ustnych:

- uzyskanie minimum poprawności;
- 50% – przy treściach teoretycznych;
- 75% – przy treściach praktycznych;
- analiza ankiet.

7.3. Przykładowe narzędzia ewaluacji

Podczas realizacji procesu ewaluacji przedmiotu o charakterze teoretycznym zaleca się stosowanie głównie metod jakościowych (wywiad, obserwacja) oraz ilościowych

(ankiety)². W trakcie badań ewaluacyjnych powinno się zastosować wiele metod badawczych, w tym na przykład:

- ankieta - kwestionariusz ankiety;
- obserwacja – arkusz obserwacji;
- wywiad, rozmowa – lista pytań;
- analiza dokumentów – arkusz informacyjny, dyspozycje do analizy dokumentów;
- pomiar dydaktyczny – sprawdzian, test;
- techniki wywiadu zogniskowanego;
- techniki gry symulacyjnej;
- metodę indywidualnych przypadków.

W przypadku przedmiotu zawodowego jedną z ważnych metod jest samoocena prowadzącego zajęcia, który powinien też dokonać weryfikacji i oceny oraz przydatności posiadanych materiałów dydaktycznych, ogólnego wyposażenia pracowni dobranej stosownie do ich tematyki przedmiotowej – ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju i postępu technologicznego oraz zmian w regulacjach prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych. Ewaluacji powinny również podlegać zagadnienia ujęte w sprawdzianach pisemnych i testach osiągnięć. Ewaluacji powinny podlegać też sposoby pracy słuchaczy i osiągnięcia, które można także uzyskać w trybie kształcenia online, wykorzystując metody i formy kształcenia zdalnego, właściwe środki techniczne – w przypadku ich wykorzystania.

² Jak być jeszcze lepszym? Ewaluacja w edukacji, red. Mazurkiewicz G., Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2012

8. Wykaz proponowanej literatury

8.1. Podręczniki i publikacje naukowe

- [1] Gąciarz B., Ostrowska A., Pańków W.: *Integracja społeczna i aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych zamieszkałych w małych miastach i na terenach wiejskich uwarunkowania sukcesów i niepowodzeń*. IFiS PAN, Raport z badań 2008
- [2] Godek K.: *Osoba niepełnosprawna aktywnym uczestnikiem życia społecznego i zawodowego*. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie, Rzeszów 2014
- [3] Majewski T., Miżejewski C., Sobczak W.: *Możliwości zawodowe różnych kategorii osób niepełnosprawnych*. Gmina a niepełnosprawność, 2007
- [4] Majewski T., Miżejewski C., Sobczak W.: *Osoby niepełnosprawne – problemy, potrzeby i możliwości zawodowe*. Gmina a niepełnosprawność, 2007
- [5] Mazurkiewicz G.: *Jak być jeszcze lepszym? Ewaluacja w edukacji*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2012
- [6] Palak Z., Krause A.: *Następstwa globalnych i lokalnych przeobrażeń społecznych dla jakości życia osób niepełnosprawnych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2006
- [7] Parchomiuk M., Byra S.: *Rodzaj niepełnosprawności a poczucie jakości życia* [w:] *Jakość życia a niepełnosprawność*, red. Palak Z. i in. Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2006
- [8] Sękowski A.: *Postawy społeczne a poczucie jakości życia osób niepełnosprawnych* [w:] *Jakość życia a niepełnosprawność*, red. Palak Z. Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2006
- [9] Szczupał B.: *Wybrane aspekty poczucia jakości życia bezrobotnych osób niepełnosprawnych* [w:] red. Palak Z. *Jakość życia osób niepełnosprawnych*

i nieprzystosowanych społecznie, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2006

- [10] Żejmis M.: *Uwarunkowania integracji osób niepełnosprawnych w Rzeczypospolitej Polskiej*. Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2012

8.2. Witryny internetowe

- [i1] <https://barometr.zawodow.pl>

Witryna internetowa pt. „Barometr zawodów” zawierająca informacje dotyczące prognozy zapotrzebowania na pracowników

[dostęp: 11.05.2023]

- [i2] http://www.lodolamacze.info.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=729&Itemid=379

Witryna internetowa pt. „Lodołamacze” zawierająca informacje dotyczące systemów orzekania o niepełnosprawności w Polsce

[dostęp: 11.05.2023]

- [i3] <http://www.unic.un.org.pl/niepelnosprawnosc/definicja.php>

Witryna internetowa pt. „UNIC” zawierająca informacje dotyczące definicji niepełnosprawności

[dostęp: 11.05.2023]

- [i4] https://www.ciop.pl/CIOPPortalWAR/appmanager/ciop/pl?_nfpb=true&_pageLabel=P30001831335539182278&html_tresc_root_id=25067&html_tresc_id=25092&html_klucz=19558&html_klucz_spis=

Witryna internetowa pt. „CIOP-PIB” zawierająca informacje dotyczące zatrudnienia a jakości życia osób niepełnosprawnych

[dostęp: 11.05.2023]

8.3. Zalecenia, normy, noty aplikacyjne

- [z1] Karta Praw Osób Niepełnosprawnych (M.P. z 13.08.1997 r. nr 50 poz. 475)
- [z2] Komunikat komisji do parlamentu europejskiego, rady, europejskiego komitetu ekonomiczno-społecznego i komitetu regionów, Europejska strategia w sprawie niepełnosprawności 2010-2020: Odnowione zobowiązanie do budowania Europy bez barier
- [z3] Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki społecznej z dnia 15 lipca 2003 roku w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz. U. z 2003 r. Nr 139, poz. 1328, z późn. zm.)
- [z4] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 2012 roku w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych (Dz. U. z 2012 r. poz. 526)
- [z5] Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 z późn. zm.)
- [z6] Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tj. Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.)
- [z7] Zalecenie nr R (92)6 Komitetu Ministrów Rady Europy z dnia 9 kwietnia 1992 r. w sprawie spójnej polityki wobec osób niepełnosprawnych
- [z8] Zalecenie nr Rec (2006)5 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich Plan działań Rady Europy w celu promocji praw i pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w społeczeństwie: podnoszenie jakości życia osób niepełnosprawnych w Europie 2006-2015 (przyjęte przez Komitet Ministrów w dniu 5 kwietnia 2006 podczas 961 posiedzenia zastępców ministrów)